

Alusten laittomat öljypäästöt haasteena

Henrik Wärnhjelm

Todennäköisyyslaskennan perusteella suuren öljyvahingon sattuminen Itämerellä on vain ajan kysymys. Öljyonnettomuudet ovat vilkkaasta meriliikenteestä huolimatta kuitenkin olleet Itämerellä tähän saakka hyvin harvinaisia. Tavallisempia ovat sen sijaan aluksista peräisin olevat laittomat operatiiviset öljypäästöt. Laittomien öljypäästöjen aiheuttama kuormitus rasittaa itse asiassa Itämerta enemmän kuin tähän mennessä Itämerellä tapahtuneet öljyonnettomuudet.

Suomen ympäristökeskus on vastuuviranomaisena sopinut Rajavartiolaitoksen kanssa merellisen ympäristönvalvonnan käytännön suorittamisesta. Tässä tarkoituksessa on Rajavartiolaitoksen kaksi valvontalentokonetta varustettu nykyaikaisilla valvontalaitteilla. Valvontakoneet ovat osoittaneet tehonsa laittomien öljypäästöjen valvonnassa.

Lentovalvonnan lisäksi myös pinta-alukset osallistuvat öljypäästöjen valvontaan. Huomattava osa öljypäästöhavainnoista tulee myös kauppa-aluksilta ja veneilijöiltä. Ilma-alusten ja alusten keräämien havaintojen lisäksi satelliittivalvonta tuottaa arvokasta tietoa. Merellinen ympäristönvalvonta Suomen rannikolla ja Itämerellä on nykyään varsin tehokasta.

Valvonnan tehostumisen lisäksi on Suomessa kevästä 2006 myös puututtu tehokkaammin havaittuihin laittomiin öljypäästöihin sanktioluontoisen hallinnollisen seuraamuksen, nk. öljypäästömaksun avulla. Öljypäästömaksu määrätään rikosoikeudellista rangaistusta huomattavasti yksinkertaisemmassa ja tehokkaammassa menettelyssä. Se määrätään hallinnollisena seuraamuksena aluksen omistajalle tai laivanisännälle öljyn päästökiellon rikkomisesta. Maksu määräytyy aluksen koon ja mereen lasketun öljyn määrän perusteella ja on rikosoikeudellista rangaistusta taloudellisesti selvästi tuntuvampi. Maksuseuraamus koskee kaikenlaisia aluksia, myös huvialuksia koosta riippumatta. Tähän mennessä laittomista öljypäästöistä Suomen aluevesillä tai talousvyöhykkeellä on määrätty 34 öljypäästömaksua yhteisarvoltaan n 360.000 €.

Muun kuin verekseltään kiinni saadun laittomaan öljypäästöön syyllistyneen aluksen tunnistaminen tuottaa suuren liikennetiheyden takia vaikeuksia, jos päästö ei ole aivan tuore. Vaikka alusten kulkemat reitit tallennettujen valvontatietojen avulla ovat hyvinkin tarkasti selvitettävissä jälkeenpäin, on syyllisen aluksen osoittaminen samaan aikaan samalla alueella liikkuneiden alusten joukosta ilman kohtuuttomia kustannuksia toisinaan melkein mahdotonta. Tämänkin tilanteen parantamiseksi tehdään kuitenkin jatkuvasti työtä.

Rajavartiolaitos tulee tulevaisuudessakin panostamaan laittomien aluspäästötapausten paljastamiseen, selvittämiseen ja tutkintaan. Tavoitteena on lisäksi kehittää Rajavartiolaitoksen aluskaluston torjuntakykyä avomerellä tapahtuvassa öljyn- ja kemikaalitorjunnassa. Kansallisen meripelastuskeskuksen siirtyessä kuluvan vuoden loppuun mennessä uusiin tarkoituksenmukaisempiin tiloihin Turussa paranee Rajavartiolaitoksen valmius tukea myös alusöljyvahingon torjunnan operatiivista johtamista.

Tehostunut valvonta ja toimiva hallinnollinen sanktiojärjestelmä on asetettujen tavoitteiden mukaisesti toiminut ennaltaehkäisevästi. Valvontahavainnoista kootut tilastot osoittavat kiistattomasti, että viimeisten kymmenen vuoden aikana päästöjen määrä ja koko on Itämeren alueella tasaisesti laskenut kasvaneesta liikennemäärästä huolimatta. Tätä voitaneen pitää osoituksena siitä, että merenkulkijoiden ympäristötietoisuus ja tietoisuus valvonnan tehosta on lisääntynyt. Tästä huolimatta havaitaan kuitenkin edelleen vuosittain Suomen rannikkovesillä ja talousvyöhykkeellä useita öljypäästöjä.

Laittomien operatiivisten öljypäästöjen aiheuttamasta kuormituksesta huolimatta on muistettava, että suurin osa Itämereen joutuvista saasteista ei suinkaan ole peräisin alusliikenteestä vaan rantavaltioiden muodostamalta valuma-alueelta. Samalla on suuren öljyvahingon kasvava uhka jatkuvasti otettava huomioon. Todennäköisyyslaskennan synkkiin lukuihin voidaan vaikuttaa meriliikenteen tehokkaalla valvonnalla ja ohjauksella. Tämän lisäksi tulee jatkuvasti huolehtia asianmukaisesta torjuntavalmiudesta ja sen kehittämisestä korostaen rantavaltioiden yhteisvastuullisuutta tässäkin asiassa.

*Henrik Wärnhjelm
Kommodori, entinen komentaja
Länsi-Suomen merivartiosto
etunimi.sukunimi @ raja.fi*

Haluatko PULLOPOSTIN sähköpostiisi?

Liity postituslistallemme: www.centrumbalticum.org/kolumni

Centrum Balticum

Vanha Suurtori 7

20500 Turku

puh. 020 775 1341

www.centrumbalticum.org

centrumbalticum@centrumbalticum.org